

## **Dkt. Dave Mathewson, Hermeneutics, Hotuba ya 11, Ukosoaji wa Urekebishaji**

**© 2024 Dave Mathewson na Ted Hildebrandt**

Katika kipindi kilichopita tulikuwa tukijadili ukosoaji wa fomu katika Agano la Kale na Jipya, na tukamalizia kwa kujadili ukosoaji wa fomu katika Agano Jipya, na hasa maendeleo yake katika masomo ya injili. Na tulisema kwamba ukosoaji wa fomu unaojitokeza katika masomo ya injili ulilenga au ulikuwa na pande tatu. Nambari ya kwanza, kutambua na kuweka lebo katika fomu, kama vile hadithi ya matamshi au msemu au kauli ya methali au kitu kama hicho.

Pili, kutenganisha au kuchambua mazingira katika maisha, Sitz im Leben, kwa kutumia neno la Kijerumani, mazingira katika maisha katika kanisa la kwanza ambayo yanaweza kuwa yalisababisha umbo. Kwa mfano, baadhi ya watu wanafikiri kwamba hadithi za miujiza zinaweza kuwa ziliibuka katika kanisa la kwanza katika mazingira au muktadha ambapo ilikuwa muhimu kutetea imani au muktadha wa kuomba msamaha. Lakini kutenganisha au kurejesha mazingira katika maisha, mazingira katika kanisa la kwanza ambayo yalisababisha umbo, na hatimaye kuchunguza uwasilishaji wa mdomo wa umbo kabla ya kipindi cha kuingizwa kwake halisi katika maandishi ya Biblia.

Kuangalia mfano mwingine wa umbo ndani ya injili zenyewe, na eneo moja ambalo, kwa namna fulani, limekuwa na matunda mengi linapokuja suala la ukosoaji wa fomu, na kuna mengi tunaweza kusema kuhusu hili, lakini nitafupisha hadi pointi chache tu, ni kwamba mifano ya Yesu inaonekana kuwa eneo lenye matunda la kujifunza linapokuja suala la ukosoaji wa fomu, hasa tukizingatia, tulisema, labda sehemu yenye matunda zaidi ya ukosoaji wa fomu wa Agano Jipya inazingatia kipengele cha kwanza, yaani, kutambua umbo lenyewe katika maandishi na kuipa jina umbo hilo. Lakini mifano, nadhani, ni mfano mzuri wa jinsi ukosoaji wa fomu

unavyoweza kufanya kazi, na hasa jinsi unavyoathiri jinsi tunavyoutafsiri. Hapo awali, mifano imekuwa ikitawaliwa na mbinu inayosema kwamba tunapaswa kuzingatia au kutafuta hoja moja kuu ambayo mfano unafundisha.

Mifano hiyo huonekana kama tashbihi au sitiari, wakati mwingine, au huitwa hadithi inayowasilisha hoja moja tu. Kwa hivyo lengo la mtafsiri ni kubaini ni hoja gani Yesu alikuwa akijaribu kuielewa alipofundisha mifano. Kinachovutia kuhusu mbinu hiyo ni kwamba kwa ujumla inarudi nyuma kwa msomi wa Ujerumani, Adolf Jülicher, ambaye alikuwa akijibu jinsi mifano ilivyoshughulikiwa hadi karne ya 19 na karne ya 20, wakati mifano, kabla ya wakati huo, mifano ilitafsiriwa mara kwa mara kama mfano.

Tulisoma mfano uliokithiri katika vipindi vichache vilivyopita kutoka kwa jinsi Mtakatifu Augustine alivyoshughulikia mfano wa Msamaria Mwema, ambapo alipata maana ya kifumbo nyuma ya karibu kila kitu katika mfano huo. Katika kujibu aina hiyo ya tafsiri, Adolf Jülicher, msomi wa Ujerumani ambaye kazi yake, kwa bahati mbaya, bado haijatafsiriwa kwa Kiingereza, lakini alisema kwamba hakuna mifano inayowasilisha hoja moja kuu. Kwa hivyo katika vitabu vingi vya tafsiri au vitabu kuhusu tafsiri ya kibiblia au vitabu kuhusu hemeneutiki za kibiblia vinavyoshughulikia mifano vitafuata ushauri huu na kupendekeza kwamba lengo la mtafsiri ni kulingana na muktadha wa kihistoria na kulingana na mafundisho ya Yesu, ni kubaini ni hoja gani kuu ambayo mfano huo unajaribu kufundisha.

Hata hivyo, hivi majuzi, si sana kutokana na aina ya ukosoaji wa umbo la kitamaduni ambao tumekuwa tukiujadili, lakini hivi majuzi umbo la mifano limerudiwa tena na wengi wamependekeza kwamba mifano inaweza kuainishwa, kwa kweli, kama istiari chache. Hiyo ni kusema, mifano ni istiari kwa maana kwamba sifa kuu au wahusika wakuu pekee ndio hupata kiwango cha pili cha maana au maana ya istiari. Sio kila kitu.

Kwa maneno mengine, maelezo mengi yapo ili tu kuifanya hadithi ifanye kazi. Lakini wakati huo huo, inaonekana kwamba wahusika wakuu katika hadithi wanapata kiwango cha pili cha maana au maana ya kifumbo. Na katika mambo mengi, je, hii si jinsi Yesu alivyoshughulikia mifano alipoitafsiri? Kwa mfano, nafikiria mfano wa mpanzi ambapo Yesu anasimulia mfano huo kisha anaendelea na kuelezea kwa wanafunzi wake.

Na anasema, mpanzi ndiye anayepanda mbegu ya neno la Mungu. Mbegu ni neno la Mungu, injili, ufalme. Misingi tofauti ambayo mbegu huangukia ni majibu tofauti kwa neno.

Kwa hivyo inaonekana hata kwamba hivyo ndivyo Yesu alivyoshughulikia mifano. Ingawa si kila kitu kinachochukuliwa kama mafumbo, inaonekana kwamba hoja kuu na wahusika wakuu wa mfano huo zinakusudiwa kuwa na kiwango cha ndani zaidi cha maana, maana ya mafumbo. Lakini tena, ile inayoendana na muktadha na mafundisho ya Yesu, si lazima iwe ile inayoakisi mafundisho ya Agano Jipya baadaye, na kadhalika, na kadhalika, bali maana zinazofaa kwa hatua ya historia ya wokovu ambapo Yesu anawasili na kuleta ufalme wa Mungu.

Kwa mfano, njia moja ya kuchanganua mifano imekuwa kuona, na tutarudi kwenye hili baadaye pia, lakini kuona mifano kulingana na aina tatu kuu. Aina moja ya mifano ni kile kinachojulikana kama mfano wa monadic. Hiyo ni mfano ambao una hoja moja kuu kwa sababu inaonekana kuwa na mhusika mkuu mmoja tu.

Kwa mfano, mfano, punje ya haradali, mfano unaojulikana sana, punje ya haradali, sifa kuu ya mfano huo ni punje ya haradali. Hiyo ndiyo inayowasilisha hoja. Hiyo ndiyo sifa inayopata kiwango cha maana cha kiistiari na kila kitu kingine katika mfano kipo tu ili kuifanya hadithi ifanye kazi.

Au aina nyingine ya mfano basi ingekuwa kile kinachoweza kuitwa mfano wa dyadic. Hiyo ni mfano ambao una mambo mawili makuu yanayolingana na watu wawili wakuu au wahusika au vipengele ndani ya mfano, kama vile mfano ambao Yesu anasimulia kuhusu mwanamke na hakimu, mwanamke anayemwendea hakimu na kimsingi anamsumbua hakimu hadi hakimu atakapoamua kumjibu na kumpa kile alichooomba. Hizo ndizo sifa mbili kuu za mfano, wahusika wawili wakuu watakaopokea maana ya kifumbo.

Kila kitu kingine katika mfano kipo tu kwa ajili ya rangi ili kufanya mfano ufanye kazi. Na hatimaye, ili kuongeza kiwango, aina ya mwisho ya mfano inaweza kuitwa mfano wa utatu. Na kama lebo hiyo inavyoashiria, mifano hii ingekuwa na mambo matatu makuu.

Na mfano wa kawaida ungekuwa mfano ambapo una bwana na mtumishi mzuri na mbaya chini ya bwana huyo, na bwana ataingiliana nao wote wawili. Wakati mwingine mtumishi mzuri au mbaya anaweza, kunaweza kuwa na zaidi ya mmoja. Unaweza kuwa na watumishi kadhaa wazuri na labda mtumishi mmoja mbaya au kitu kama hicho.

Lakini katika hali hii, tena, utakuwa na hoja kuu tatu zinazolingana au maana kuu tatu za kiistiari zinazolingana na wahusika wakuu watatu katika mfano. Na tena, kila kitu kingine kipo kwa ajili ya rangi tu, ili tu kufanya mfano na hadithi ifanye kazi. Acha nikupe mfano kutoka kwa mfano ambao tayari tumeurejelea mara kadhaa, na huo ni mfano wa mwana mpotevu.

Na unajua, labda unajua hadithi hiyo vizuri, mwana anayemwendea baba yake na kuomba urithi wake, sehemu yake ya urithi. Baba anampa urithi wake. Mwana anaondoka na kuutumia vibaya kwa maisha ya kila aina ya uasherati.

Na anapoishiwa na pesa, anarudi kwenye fahamu zake. Anarudi kwa baba yake akitumaini kwamba angalau atapokelewa kama mtumishi, kama si kama mwana. Lakini tulisema baba anamwona mwana kwa mbali na anakimbia kumsalimia na kumkumbatia, anamrudisha, na anaandaa sherehe hii ya kifahari kwa ajili ya mwanawe.

Mfano huu unaishia kwa mhusika mwingine, yaani mwana mkubwa, ambaye anajibu na kuhoji baba anafanya nini na anajibu kwa wivu kwa sababu baba anamtendea mwana kwa njia ambayo hastahili. Na mfano unaishia hapo. Huu ni mfano halisi wa mfano wa mwana mpotevu.

Katika Luka 15, huu ni mfano wa mfano wa utatu. Hiyo ni kwamba kuna wahusika wakuu watatu katika mfano huu, mwana mpotevu, anayeitwa mwana mpotevu, mwana mdogo, baba, na kisha mwana mkubwa. Kwa hivyo kwa njia hii ya kutazama mifano, kutakuwa na maana ya kiistiari inayohusishwa na kila mmoja wa wahusika watatu katika mfano.

Tena, maana ambayo Yesu alikusudia na inaendana na historia na muktadha wa mafundisho ya Yesu na maisha ya Yesu. Kwanza kabisa, basi, baba katika mfano ni wazi anawakilisha Mungu anayewasamehe wale wanaomjia kwa toba. Na tulizungumzia kidogo kuhusu marejeleo ya kihistoria katika mfano huo mapema katika kipindi cha awali.

Pia, inawezekana kwamba hoja ni kwamba Mungu hujidhalilisha na hata kutenda na yuko tayari kuhatarisha heshima yake alipojishusha chini sana kiasi cha kumkubali mdhambi aliyemkosea. Pili, basi, mwana mdogo au yule anayeitwa mwana mpotevu, basi, angemwakilisha mdhambi anayemjia Mungu kwa toba na kupokea kibali cha

neema cha Mungu. Na hatimaye, mwana mkubwa labda anawakilisha Mafarisayo wenye wivu kwa sababu Mungu huwapa msamaha watu ambao hawastahili.

Mojawapo ya sifa muhimu, tena, ni kuiweka mfano huu katika muktadha wake. Ukirudi mwanzoni mwa sura ya 15, Yesu anawajibu Mafarisayo wanaomshtaki Yesu kwa kushirikiana na watoza ushuru na wenye dhambi. Kwa hivyo sasa mfano huu unasimuliwa kujibu hilo.

Ili kwamba mwana mkubwa, ambaye ana wivu kwa sababu baba yake, baada ya mwana mdogo, amemtendea baba yake jinsi alivyo na kwenda na kuharibu urithi wake na kila aina ya maisha ya kishenzi, mwana mkubwa hawezi kuelewa ni kwa nini baba yake angemtendea, kumkubali, na kumtendea jinsi alivyo. Mwana mkubwa basi anawakilisha waziwazi Mfarisayo ambaye ana wivu kwa sababu Mungu sasa anawapa msamaha wake wale ambao hawastahili. Na kwa kweli, mwana mkubwa labda anawakilisha mtu yeyote anayejibu kwa wivu au mtu yeyote ambaye hajibu kwa furaha na sifa wakati wowote Mungu anapompa neema yake mtu yeyote ambaye hastahili.

Inavutia kidogo, kama vile kando, kuangalia hili kwa undani zaidi. Inashangaza kwamba mfano huo hautuambii kamwe hasa kile ambacho mwana mkubwa alifanya. Mfano huo unakuacha ukiwa na mhusika wa tatu.

Baba anamalizia kwa kumwalika mwana mkubwa kujiunga na sherehe, kujiunga na sherehe, lakini hatujaambiwa kamwe kile ambacho mwana mkubwa alifanya. Je, aliingia au alirudi mashambani na kukataa na kupuuza riziki ya baba yake, au mwaliko wa baba yake? Labda mfano huu umefunguliwa kimakusudi kwa kuwa Yesu anawaita wasomaji wake kila mara kumchunguza na kumshughulikia Farisayo aliye ndani yao, kujibu kwa furaha wakati Mungu anapompa neema na msamaha wake mtu ambaye hastahili. Kila kitu kingine katika mfano huo, ndama aliyenona, pete, vazi la

zambarau, nguruwe, na chakula ambacho mwana mdogo aliwalisha nguruwe alipofikia mwisho wake, kwamba alikuwa katika hali ya kukata tamaa sana hivi kwamba alitaka kula chakula ambacho nguruwe walikuwa wakila, urithi, maisha ya porini, mengi ya hayo yapo tu ili kufanya hadithi ifanye kazi na hayapaswi kupewa kiwango cha maana cha kifumbo.

Lakini kwangu inaonekana ukosoaji wa aina unaweza kutusaidia katika kutafsiri mifano kwa kuelewa aina ya fasihi tunayoshughulikia, hasa kama mifano ni mifano michache, hapo ndipo watu wakuu, wahusika wakuu katika hadithi wanapopokea maana ya mfano, kwa sababu hivyo ndivyo Yesu alivyokusudia katika hali hiyo. Na kwamba tunapaswa, kulingana na muktadha na hali ya kihistoria na maisha na mafundisho ya Yesu, kujaribu kuelewa maana ya mfano inaweza kuwa nini, maana zinazohusiana na wahusika wakuu watatu, au mhusika mkuu mmoja, au wahusika wakuu wawili, kulingana na aina ya mfano. Nje ya Injili, ukosoaji wa aina umetumika, tena, sio sana kama ulivyokuwa katika fasihi ya Injili yenyewe, lakini ukosoaji wa aina umetumika kwa ufanisi kwa sehemu zingine za Agano Jipya.

Kwa mfano, sehemu kubwa ya Paulo, moja ya mambo unayoyaona mara nyingi yakitokea katika barua za Paulo, na unayapata katika baadhi ya barua zingine za Agano Jipya pia, ni kwamba katika sehemu ya mawaidha au ya kusifu ya barua hizo, mara nyingi utapata orodha ya fadhila. Paulo atasema kitu kama anavyosema katika Wakolosai sura ya 3, kwa hivyo mpendwa wa Mungu ni mteule, aliyevaa, na ataorodhesha mfululizo wa upendo, huu, ule, ule, au uache, epuka uasherati, n.k., n.k., atatoa orodha ya mambo ya kuepukwa. Mfano wa kawaida ni Wagalatia sura ya 5, na matendo ya mwili na tunda la Roho, ambapo Paulo anatoa orodha tu, orodha inayoendelea ya maovu ya kuepukwa.

Matendo ya mwili ndiyo haya, na anaorodhesha idadi, lakini tunda la Roho ni haya, upendo, furaha, amani, n.k., n.k., na anayaorodhesha. Tena, unapata kitu kama hicho

katika Waefeso na Wakolosai na sehemu chache mahali pengine. Uwezekano mkubwa, Paulo anatumia aina ya kawaida ambayo wakati mwingine hupatikana mahali pengine katika fasihi ya Kigiriki na Kirumi inayojulikana kama orodha ya uovu na wema, ambayo inaorodhesha tu uovu unaopaswa kuepukwa kwa sababu ya tabia zao za uharibifu, hasa kwa jamii, na wema unaopaswa kukumbatiwa.

Ni wazi kwamba Paulo anazirekebisha kwa madhumuni yake mwenyewe, lakini anaweza kuwa anategemea umbo la mapema sana. Umbo lingine la kuvutia ambalo mtu hupata linapatikana, mtu analipata katika 1 Petro, nje ya barua za Paulo, lakini mtu analipata pia katika Waefeso sura ya 5 na katika Wakolosai sura ya 4, ambapo Paulo anazungumzia uhusiano kati ya waume na wake, watoto na wazazi, na kisha watumwa na mabwana katika sehemu zote mbili katika Waefeso na Wakolosai, na unapata kitu kama hicho pia katika 1 Petro. Lakini kuna uwezekano mkubwa, maagizo ya Paulo yanaweza kuakisi umbo, umbo linalojulikana sana katika karne ya kwanza ambalo baadhi wameipa jina la msimbo wa kaya au msimbo wa kaya.

Yaani, hii inaweza kuwa, hii inaweza kuwa aina ya awali inayopatikana katika fasihi ya Kigiriki-Kirumi ambayo iliainisha uhusiano sahihi kati ya watu wa msingi ndani ya nyumba ya kawaida ya Kigiriki-Kirumi, kwa sababu nyumba ilionekana kuwa aina ya kitengo cha msingi ndani ya jamii ya Kigiriki-Kirumi ambacho kilileta utulivu katika jamii. Kwa hivyo aina hii ilishughulikia, kwa njia ya kurudiana, uhusiano kati ya vitengo vitatu vikuu vya nyumba ya kawaida, waume na wake, watoto na wazazi, na kisha watumwa na mabwana. Kisha Paulo anaweza kuchukua aina hii tunayoiita kanuni ya kaya ili kuwafundisha Wakristo.

Ni wazi kwamba matumizi ambayo Paulo anatumia ya umbo na msingi wa tabia hiyo yangekuwa tofauti sana na katika ulimwengu wa Kigiriki na Kirumi, lakini kumekuwa na mapendekezo kwamba labda Paulo anatumia umbo hili kwa madhumuni ya kimisionari, au Paulo anatumia umbo hili tu kufundisha familia ya Kikristo, au

inawezekana kwamba anatumia umbo hili kwa sababu anataka kuonyesha, maelezo moja ya kawaida ni kwamba Paulo anataka kuonyesha kwamba Ukristo si wa kupindua. Hauvurugi au kuharibu mahusiano ambayo jamii ya Kigiriki na Kirumi iliyaona kuwa ya thamani, lakini badala yake Ukristo unathibitisha hilo. Tena, ingawa msingi wa Paulo na maagizo yake, kwa namna fulani, ni ya kipekee sana na tofauti sana na matumizi ya umbo hilo na jinsi mahusiano hayo yangefanya kazi katika fasihi ya Kigiriki na Kirumi.

Kwa mfano, ukweli kwamba Paulo anawaambia waume wawapende wake zao, katika Waefeso 5, ungekuwa wa kipekee katika ulimwengu wa Kigiriki na Kirumi. Kwa hivyo, ukosoaji wa fomu nadhani ni mbinu muhimu ya kihistoria na inaweza kutoa ufahamu muhimu wa kifalsafa na tafsiri ikiwa, nambari ya kwanza, tutaepuka hitimisho zenye dhana zaidi na wakati mwingine hitimisho zenye uharibifu zaidi za ukosoaji wa fomu, na pili, tunapozingatia uainishaji na muundo na kazi ya aina mbalimbali katika Agano Jipya la Kale. Tunapofanya hivyo, nadhani ukosoaji wa fomu bado unaweza kuwa zana muhimu sana katika tafsiri ya Biblia.

Ninachotaka kufanya sasa ni kuendelea na aina inayofuata ya ukosoaji unaofuata, tena, kihistoria na kimantiki, katika utatu huu ambao, tena, wote huangukia chini ya mwavuli mpana wa ukosoaji wa kihistoria, na huo ungekuwa ukosoaji wa ukosoaji. Ukosoaji wa ukosoaji hujengwa juu ya ukosoaji wa aina na chanzo ambao tumeuangalia hivi punde. Ukosoaji wa aina na chanzo, kama tulivyosema, huwa unaenda nyuma ya maandishi, maandishi yaliyoandikwa, ili kufichua maumbo ya mdomo au vyanzo vilivyoandikwa ambavyo sasa vinajitokeza katika maandishi yaliyoandikwa.

Kwa hivyo, kimsingi, ukosoaji wa fomu na chanzo ulienda nyuma ya maandishi na kujaribu kujenga upya maumbo na vyanzo. Na sasa, ukosoaji wa uhariri, hata hivyo, unaenda mbali zaidi, ingawa unategemea ukosoaji wa chanzo na fomu na kwa kweli

unachukua ukosoaji wa fomu na chanzo. Ukosoaji wa uhariri unadhania kwamba kulikuwa na vyanzo vilivyotumika na kulikuwa na maumbo ya kibinafsi ambayo waandishi wa Agano la Kale au waandishi wa Agano Jipya walitumia, lakini unaendelea zaidi na unauliza, vyanzo na maumbo haya sasa yameunganishwaje na kuletwa pamoja na mwandishi katika maandishi yaliyokamilika? Na hii inasema nini kuhusu nia ya mwandishi, na ya mwandishi, hasa nia ya kitheolojia ya mwandishi? Kwa hivyo, kuweka hayo yote pamoja, kimsingi, ukosoaji wa uhariri unaweza kuelezewa kama hivi.

Uhakiki wa uhariri ni utafiti wa nia ya kitheolojia ya mwandishi kwa kuchunguza jinsi alivyopanga na kuhariri vyanzo vyake, au kupanga na kuhariri nyenzo zake, hasa ikilinganishwa na wengine ambao wameandika kuhusu mada hiyo hiyo. Kwa hivyo, kwa kumchunguza mwandishi, hasa ikilinganishwa na wengine ambao wameandika kuhusu mada hiyo hiyo, au kwa kuchunguza jinsi mwandishi alivyopanga nyenzo zake na kuhariri na kutumia vyanzo vyake, kisha uhakiki wa uhariri unauliza, hilo linasema nini kuhusu nia ya kitheolojia ya mwandishi? Tena, lakini kwa upana zaidi, mtu anaweza, tena, kutumia tu uhakiki wa uhariri, kama nilivyosema, kwa kulinganisha tu wengine ambao wameandika kuhusu mada hiyo hiyo ili kuona jinsi wanavyotofautiana na jinsi wanavyoshughulikia mada hiyo. Kwa mfano, wengi wetu labda tunatumia aina ya msingi ya uhakiki wa uhariri.

Kila tunapoangalia hadithi ya Krismasi, kwa mfano, rekodi ya hadithi ya Krismasi katika Luka na Mathayo, na tunauliza, kwa nini ni tofauti? Kwa nini Mathayo anajumuisha simulizi ya Mamajusi wanaokuja kumtembelea Yesu, na kwa nini Luka badala yake anawajumuisha wachungaji? Tunapoanza kuuliza maswali ya aina hiyo, tunauliza maswali ya awali ya ukosoaji wa uhariri. Lakini tena, ukosoaji wa uhariri unauliza swali la jinsi mwandishi alivyopanga na kuhariri nyenzo zake alizokuwa nazo katika maandishi ya mwisho, na hilo linafunua nini kuhusu nia ya kitheolojia ya

mwandishi katika kuandika maandishi. Kwa hivyo ukosoaji wa uhariri unachukulia mambo mawili.

Kwanza kabisa, inadhanja mwandishi, kwamba kuna mwandishi ambaye ametunga maandishi haya, lakini pili, inadhanja kuwepo kwa vyanzo na maumbo ambayo mwandishi ameyachukua na sasa ameyapanga na kuyahariri katika hati yake ya mwisho. Kwa mara nyingine tena kutoa mifano michache kutoka Agano la Kale na Jipya, na kama nilivyokwisha sema mara kadhaa, mifano yangu ina uzito zaidi kidogo kuelekea Agano Jipya, lakini kutoa mfano kutoka Agano la Kale, ambao tumeutaja hivi punde, tena kusudi langu si kutoa ufafanuzi kamili wa hili, bali ni kuonyesha tu aina ya maswali ambayo ukosoaji wa urekebishaji unaweza kuuliza, ni kwamba tuliangalia mfano wa jinsi 1 Mambo ya Nyakati 17, na simulizi la Mungu akizungumza kupitia nabii Nathani kwa Daudi katika kuanzishwa kwa agano la Daudi, ambapo Mungu anaahidi kwamba atamjengea Daudi nyumba, anafanya agano na Daudi, kwamba Mungu atakuwa baba yake, Daudi atakuwa mwanawe, na kwamba daima kutakuwa na mtu wa kukaa kwenye kiti cha enzi cha Daudi, agano ambalo fomula ambayo ikawa agano ikawa muhimu sana baadaye katika Agano la Kale na katika Agano Jipya pia. Lakini pia tuliona kwamba 2 Samweli sura ya 7 inajumuisha fomula ile ile ya agano, karibu katika maneno yanayofanana kabisa, na simulizi ile ile ya maneno ya nabii Nathani kwa Daudi.

Na kwa hivyo kwa sababu tuna maandishi wawili wanaoandika lugha inayofanana, tunaweza kuuliza swali, wanatofautianaje, au maandishi wametumiaje simulizi hilo, na hilo linafanyaje kazi kuonyesha nia yao ya kitheolojia? Kwa hivyo kwa kulinganisha jinsi mwandishi wa 2 Samweli alivyoandika simulizi ya unabii wa Nathani kwa Daudi katika agano la Daudi na jinsi mwandishi wa 1 Mambo ya Nyakati sura ya 17 alivyoandika maneno hayo hayo, kwa kuangalia jinsi wanavyofanya hivyo, jinsi walivyojumuisha hilo na kuhariri hilo na kujumuisha hilo katika utunzi wao wenyewe, mtu anaweza kuweza kutambua nia ya kitheolojia ya mwandishi. Mojawapo ya

mambo ya kuvutia yanahusiana na katika 2 Samweli 7, katika simulizi la mwandishi wa 2 Samweli 7 kuhusu agano la Daudi, tunapata kifungu hiki cha kuvutia, Mungu anasema, Mungu akizungumzia mfalme wa ukoo wa Daudi, mfalme ambaye angekaa kwenye kiti cha enzi cha Daudi, anasema, atakapokosea, nitamhukumu, ni mojawapo ya vifungu vya kuvutia vinavyopatikana katika 2 Samweli 7, lakini havipo katika 1 Mambo ya Nyakati sura ya 17. Na kwa hivyo ukosoaji wa urekebishaji ungeuliza, nia ya kitheolojia ya mabadiliko haya ya mwandishi inaweza kuwa nini? Kwa nini mwandishi wa 1 Mambo ya Nyakati 17 anaweza kuwa, ikiwa tunadhania 1 Mambo ya Nyakati 17, au ikiwa tunadhania kwamba 2 Samweli ni chanzo cha 1 Mambo ya Nyakati 17, mtu angeuliza, kwa nini mwandishi angeweza kuachana na hili? Au mabadiliko haya yanaonyesha nini kuhusu nia ya kitheolojia ya mwandishi wa 1 Mambo ya Nyakati 17? Baadhi wamependekeza kwamba hii ni kwa sababu mwandishi wa 1 Mambo ya Nyakati, akizungumzia hali maalum, anajaribu kuonyesha ufalme wa Daudi kwa njia chanya iwezekanavyo, ili kuonyesha kwamba enzi ya kuwepo kwa Israeli, siku za dhahabu za kuwepo kwa Israeli, ilikuwa chini ya ufalme wa Daudi.

Na kwa hivyo kifungu hiki kiliachwa kimakusudi, kulingana na baadhi, kwa sababu hiyo. Lakini hoja kuu ni kuangalia maandishi hayo na kuuliza, nini kinaweza kuwa, jinsi waandishi walivyobadilisha hadithi hizo, hilo linaweza kupendekeza nini kuhusu nia ya kitheolojia ya mwandishi? Tena, katika Agano Jipya, Injili zimetawala eneo muhimu la uhariri. Na hii ni kwamba, Injili labda zimekuwa uwanja wenye matunda kwa ukosoaji wa uhariri, kwa sababu kuna uhusiano wa kifasihi kati ya hizo tatu.

Kwa hivyo mtu anaweza kuuliza haswa, ni nini kinachoweza kutokea, unapolinganisha Mathayo, Marko, na Luka, jinsi walivyohariri vyanzo vyao, njia, au jinsi walivyosimulia hadithi na jinsi inatofautiana, hiyo inaweza kufunua nini kuhusu, hiyo inaweza kufunua nini kuhusu nia zao za kitheolojia? Mfano mmoja, wa kuvutia sana, unapolinganisha Mathayo sura ya 21, na Marko sura ya 11, na Luka sura ya 19,

yote haya matatu yalikuwa maandishi, maandishi haya yote matatu yanarekodi matukio yanayozunguka Jumapili ya Matawi, ambayo ni kuwasili kwa Yesu Yerusalemu. Yote matatu yanarekodi tukio hilo. Lakini inavutia unapoyalinganisha, Mathayo ana mabadiliko mawili muhimu.

Ingawa tena, wanarekodi tukio lile lile, na hutokea kwa mpangilio uleule katika simulizi, na waigizaji na washiriki wale wale, n.k. Na maneno yanayofanana sana. Hata hivyo kuna tofauti kubwa unapolinganisha masimulizi hayo matatu.

Ukiziangalia, Mathayo ana tofauti za kuvutia zaidi. Na sitazungumzia labda baadhi ya tofauti ambazo Marko na Luka wanazo na kile ambacho hilo linaweza kusema kuhusu nia yao, lakini nataka kuzingatia Mathayo. Mathayo ana mambo mawili ambayo yanavutia ambayo huyapati katika Marko au Luka.

Kwanza kabisa, Mathayo anataja, na tena, hii ni hadithi ya Yesu akiwa amepanda mwana-punda siku inayoitwa Jumapili ya Matawi ambayo tunasherehekea Yerusalemu. Lakini Mathayo, tofauti na Marko na Luka, Mathayo anataja punda na mwana-punda. Ilhali Marko na Luka wanataja mwana-punda pekee, Yesu akiwa amepanda mwana-punda.

Mathayo anataja punda na mwana-punda. Pili, pamoja na hayo, Mathayo pia ananukuu unabii wa Agano la Kale kutoka Zekaria sura ya 9 na mstari wa 9, ambao pia haupatikani katika simulizi la Luka au Marko. Kwa hivyo katika Mathayo sura ya 21 na mstari wa 4 na 5, Mathayo anasema, hili lilitokea ili kutimiza yaliyonenwa kupitia nabii.

Na sasa ananukuu Zekaria 9.9, mwambie binti Sayuni, tazama mfalme wako anakuja kwako mpole, amepanda punda juu ya mwana-punda, amejaa punda. Angalia Zekaria 9.9 inaonekana kupendekeza kutokea kwa wanyama wawili, punda na

mwana-punda wake . Na kwa hivyo kile ambacho Mathayo anaonekana kufanya ni kwamba Mathayo anataja punda na mwana-punda, tofauti na Luka na Marko.

Na si kwamba Luka na Marko hawakujua kwamba kama kulikuwa na punda au hakufikiri kulikuwa na punda, na Mathayo anabuni hili. Ni kwamba tu labda Mathayo anasisitiza punda na mwana-punda ili kuonyesha na kufanya simulizi hili liendane na unabii wa Agano la Kale. Kwa sababu moja ya mada kuu za Mathayo, ingawa nyingine, Marko na Luka wanapendezwa na utimilifu wa Agano la Kale pia, Mathayo, zaidi ya nyingine, anaonyesha vipengele muhimu vinavyorejea sura ya 1 na 2, ambapo mara kwa mara, harakati muhimu katika maisha ya Yesu katika utoto wake wa mapema, kuanzia na kuzaliwa kwake, zilionekana kama kutimiza maandishi muhimu ya Agano la Kale.

Sasa, Mathayo anafanya hivyo tena na tena. Na hapa, ambapo Marko na Luka hawajumuishi nukuu, Mathayo anaweka wazi, Mathayo anataka kuweka wazi kwamba tukio hili lilikuwa utimilifu wa maandishi ya unabii wa Agano la Kale, kama alivyofanya katika injili yake yote. Na kwa sababu hiyo, Mathayo pia anajumuisha mwana-punda na punda katika hadithi, kwa sababu anajaribu kuweka wazi kwamba tukio hili ni utimilifu wa unabii wa Agano la Kale.

Kwa hivyo kwa kulinganisha simulizi ya Mathayo, Marko, na Luka kuhusu hadithi inayofanana, na kwa kuangalia tofauti hii katika jinsi Mathayo alivyoihariri, na jinsi alivyoipanga na kuitumia katika simulizi yake mwenyewe, mtu anaweza kuanza kuona nia ya kitheolojia ya Mathayo. Kwamba zaidi ya Luka na Marko kutaka kuisitiza utimilifu wa unabii wa Agano la Kale wa tukio hili, na ikiwa ni pamoja na mwana-punda na punda, inaonyesha kwamba simulizi hii inaendana na na ni utimilifu wa maandishi ya Zekaria 9-9. Mfano mwingine ambao tayari tumeurejelea, ingawa si wazi kwamba Mathayo au Luka lazima wanategemeana , lakini wanaweza kutegemea hadithi ya kawaida iliyo nyuma ya hili, hasa kwa kuwa hakuna hata

mmoja wao ambaye angekuwepo, sidhani, wakati wa matukio haya, ni rekodi ya Mathayo na Luka kuhusu hadithi ya Krismasi, simulizi ambayo tulisema haipatikani popote katika Marko.

Marko anaingia moja kwa moja katika Yohana Mbatizaji, kuibuka kwa Yohana Mbatizaji, na maisha ya utu uzima ya huduma ya mapema ya Yesu. Mathayo na Luka wote wanajumuisha simulizi ya kuzaliwa kwa Yesu, simulizi linalojulikana sana la hadithi ya Krismasi. Lakini kama tulivyokwisha sema, inavutia unapolinganisha hadithi hizi ili kuona tofauti.

Tofauti chache muhimu. Kwanza, moja ya mambo unayoyapata katika Mathayo ambayo huyapati sana katika Luka, ingawa katika baadhi ya sura zilizotangulia, hasa Luka sura ya kwanza, unapata marejeleo na marejeleo mahususi ya Agano la Kale. Lakini Mathayo, kama tulivyokwisha kuona katika sura ya kwanza na ya pili, anataka kuweka wazi kwamba maisha ya Yesu, utoto wake wa mapema, kuzaliwa kwake na utoto wake wa mapema, matukio na harakati zinazozunguka hayo, yote yanaonekana kama utimilifu wa maandiko ya Agano la Kale.

Tofauti ya pili ni kwamba Mathayo anarekodi ziara ya Mamajusi kwa Yesu, labda mwaka mmoja au labda hata karibu miaka miwili baada ya kuzaliwa kwake. Kufikia wakati wale wanaoitwa mamajusi au Mamajusi wanapokuja kumtembelea Yesu, ni wazi kwamba hayupo tena zizini. Sasa Yesu anaitwa mvulana katika Mathayo, na Mamajusi wanamkuta ndani ya nyumba hii, hayupo tena zizini.

Kwa hivyo matukio ya Mathayo sura ya pili huenda yanatokea mwaka mmoja au miwili baada ya kuzaliwa kwa matukio ya Luka sura ya pili. Lakini inavutia, Mathayo anawataja Mamajusi wakija kumtembelea Yesu, ambapo Luka anawataja wachungaji wakija kumtembelea Yesu. Na Mathayo anaonekana hajui chochote kuhusu, au

angalau hasemi chochote kuhusu wachungaji wakija kumwona Yesu, na Luka hasemi chochote kuhusu Mamajusi wowote wakija kumwona Yesu.

Pendekezo moja ni mojawapo, labda Mathayo alibuni hadithi ya Mamajusi ili kuchukua nafasi ya wachungaji. Lakini je, inawezekana kwamba matukio yote mawili yalitokea, lakini Mathayo na Luka wanachagua tu kile wanachokirekodi na jinsi wanavyorekodi tukio hilo ili liendane na nia yao kuu ya kitheolojia? Kwa mfano, Mathayo anapendezwa sana na kusisitiza Yesu kama Kristo, Masihi, akisisitiza hadhi ya kifalme ya Yesu, ambayo anafanya katika sura ya kwanza na ukoo huo mrefu unaomuunganisha Yesu na Ibrahimu na Daudi.

Kwa hivyo Mathayo anapendezwa hasa na hadhi ya kifalme ya Yesu kama Masihi, Mfalme wa Wayahudi. Na hivyo anamwonyesha Yesu akiwa na mapokezi ya kifalme sana. Ingawa kifalme huko Yerusalemu, Mfalme Herode, hajisumbui kutoka nje ya mlango wake wa nyuma kumwona Yesu, una wakuu wengine, wakuu matajiri wanaotoka mbali sana kumtembelea Yesu na kumletea zawadi za bei ghali za dhahabu na ubani na manemane, zawadi za kawaida ambazo mtu angewapa watu muhimu, kama vile kifalme.

Kwa hivyo Mathayo ametunga hadithi yake ili kusisitiza kupokelewa kwa Yesu kama Mfalme na Masihi wa kifalme. Zaidi ya hayo, Mathayo anaonekana kupendezwa zaidi kuliko Injili nyingine yoyote katika kupokelewa kwa Injili kwa Mataifa. Na tutarudi kwenye hili baadaye, lakini kwa kweli kwa kuwaalika Mamajusi waje na kumtembelea Yesu, Mathayo anasisitiza kwamba Injili si kwa ajili ya Wayahudi tu, bali kwa ajili ya Mataifa.

Kumbuka Mathayo sura ya 1 na mstari wa 1 huanza kwa kusema huu ni ukoo wa Yesu, mwana wa Ibrahimu na mwana wa Daudi. Kwa kumwita Yesu mwana wa Ibrahimu, ilikuwa kupitia Ibrahimu katika Mwanzo 12 kwamba Mungu hatimaye

angebariki mataifa yote ya dunia. Sasa akiwa mwana wa Ibrahimu, Yesu sasa anapokelewa mwanzoni kabisa mwa simulizi na Mataifa.

Kwa hivyo Mathayo amebuni hadithi yake. Kuna mambo mengine ambayo Mathayo anafanya, na tutarudi kwenye andiko hili baadaye tutakapozungumzia matumizi ya Agano la Kale katika Agano Jipya. Kuna mambo mengine yanayoendelea katika hadithi hiyo, lakini Mathayo anabuni hadithi yake kwa njia ya kufupisha ili kuisitiza mapokezi ya Yesu kwa Mataifa, lakini pia mapokezi ya kifalme ambayo Yesu anapokea kama Mfalme wa Wayahudi, kama Masihi.

Ilhali Luka, Luka ana zaidi ya unyenyekevu, Luka ana Yesu aliyezaliwa na kukulia katika mazingira ya aibu sana na ya unyenyekevu sana. Kwa hivyo inafaa kwa Luka ambaye, unaposoma injili iliyobaki, na hii ni sifa muhimu ya ukosoaji wa uhariri kuchunguza ninapoangalia jinsi mwandishi anavyotumia chanzo chake, kuangalia mifumo katika kitabu kizima. Mojawapo ya mifumo unayoiona katika Luka ni kwamba Yesu huishia kuwa mwokozi na mara nyingi huwaendea wale waliotengwa na jamii.

Amekamatwa akizunguka-zunguka na watu kama watoza ushuru ambao, ingawa walikuwa matajiri sana, walionekana kama, unajua, watu wengi walikuwa maadui kwao. Kwa sababu mbalimbali, unaye Yesu akishirikiana na Wasamaria wenye chukizo. Unaye Yesu akiwagusa na kuwaponya watu kama wenye ukoma wenye ugonjwa wa ukoma.

Una Yesu akishirikiana na watu wa kila aina walio pembezoni, chukizo la jamii. Toleo la Luka la hadithi ya Krismasi linafaa kabisa. Kwa kumzaa Yesu katika zizi la kuchukiza, ambalo labda lingekuwa kama tegemeo la nyumba ambayo ungeweka wanyama, lakini pia vitu vingine kama vile mabirika ya kulishia, hori.

Kwa kumzaa Yesu katika mazingira ya aina hiyo, na kwa kuwa na wachungaji waje na kumtembelea Yesu, labda mtu wa chini kabisa katika nguzo ya kijamii na kiuchumi, Luka anajaribu kumwonyesha Yesu, sambamba na hadithi yake yote, kama anayewajia wale walio na asili ya unyenyekevu sana, ambao wametengwa, na wametengwa na jamii. Kwa hivyo Mathayo na Luka wamepanga Injili zao waziwazi, lakini pia hadithi ya Krismasi, wameihariri na kuipanga na kuirekodi kwa njia ambayo inaelewa wazi nia yao ya kitheolojia. Kwa hivyo kwa kuchunguza Injili hizi mbili zinazorejelea hadithi moja na kutoa maelezo ya hadithi moja, ni jambo la kujifunza kuona mabadiliko wanayofanya, au jinsi yanavyotofautiana, na hilo linaweza kusema nini kuhusu nia ya kitheolojia ya waandishi hao wawili.

Kwa hivyo katika Agano la Kale na Jipya, mwandishi anapotegemea vyanzo au maumbo yanayoweza kuonyeshwa ambayo ameyachukua katika kazi yake mwenyewe, au waandishi wawili wanapoandika kuhusu mada moja, ni muhimu kuuliza jinsi wanavyotofautiana, na jinsi walivyopanga na kutumia nyenzo zao, na hilo linaweza kusema nini kuhusu nia ya kitheolojia ya waandishi. Tena, mwisho wa siku, hilo lazima liwe, ukosoaji wa uhariri lazima ujaribiwe kwa kuangalia Injili nzima ili kuhakikisha kwamba hitimisho ambalo mtu hupata kuhusu jinsi mwandishi anavyoweza kuhariri sehemu fulani linaendana na kile kinachoonekana kuwa kinaendelea katika Injili nzima. Na kinachovutia kwa sababu hiyo, ukosoaji wa uhariri huanza kutoa nafasi kwa ukosoaji mwingine ambao sitatumia muda mwingi kuutumia, lakini unaojulikana kama ukosoaji wa utunzi, ukiangalia Injili nzima na jinsi zilivyowekwa pamoja, kwa mfano.

Kwa hivyo ukosoaji wa uhariri unaweza kuwa zana muhimu katika kutusaidia kufichua nia ya kitheolojia ya mwandishi kwa kuangalia jinsi mwandishi alivyorekebisha na kupanga nyenzo zake, kuhariri nyenzo zake, ili kuwasilisha hoja yake ya kitheolojia. Na kwa hivyo tena, ukosoaji wa uhariri ni njia nyingine ya ukosoaji ambayo, ikiondolewa mawazo yake hasi, mapema baadhi ya wataalamu wa

ukosoaji wa uhariri walisema wakati wowote kwamba mwandishi alikuwa akileta mabadiliko kwenye vyanzo vyake au akijaribu kuwasiliana kitheolojia, mwandishi lazima hakuwa na nia ya historia. Lakini anapotengana na mawazo hayo hasi, ukosoaji wa uhariri unaweza kutusaidia kuelewa maana na nia ya kitheolojia ya maandishi.

Sasa mjadala wa ukosoaji wa uhariri ambapo mwandishi anaonekana sasa kuchukua jukumu la msingi zaidi kuliko ulivyofanya kwa ukosoaji wa umbo na chanzo kwa kuwa hatuvutiwi sana na maandishi ya Agano Jipya la Kale na kurejesha vyanzo na fomu, lakini tunauliza tunachodhania ni kwamba mwandishi sasa amechukua fomu na vyanzo hivyo na kuvipanga katika maandishi. Ukosoaji wa uhariri unaanza kuzingatia zaidi mwandishi na hivyo kuibua swali la nia ya mwandishi. Kwa hivyo nataka kuendelea chini ya mwavuli mpana wa ukosoaji wa kihistoria, kuchunguza suala la nia ya mwandishi na kuangalia mbinu za tafsiri zinazozingatia mwandishi.

Kwa hivyo sehemu ya ukosoaji wa kihistoria basi ni mwandishi aliyeandika maandishi, mwandishi aliyeandika maandishi. Na kwa hivyo nia ya mwandishi ni jaribio la kufichua kile ambacho huenda kilikuwa nia ya mwandishi katika kutengeneza na kuandika maandishi haya kama inavyopatikana katika utafiti wa hati yenyewe. Mmoja wa watu wakuu ambao walichochea shauku katika nia ya mwandishi ambayo tayari tulitumia muda kidogo kuijadili lakini tutamtambulisha tena kwa ufupi ni Friedrich Schleiermacher ambaye kama aina ya matokeo ya Mwangaza lakini katika kujibu hilo, akiitikia mbinu ya kimantiki tu ya tafsiri ambayo ilisisitiza nguvu ya akili ya mwanadamu na ugunduzi wa kisayansi, Schleiermacher alisisitiza huruma na mwandishi katika kutafsiri maandishi ya kibiblia.

Hiyo ni kulingana na Schleiermacher lengo la tafsiri lilikuwa kurejesha tendo la mwandishi lililopita na kujiweka katika akili ya mwandishi. Mtu angeweza kuhisi hisia na kujitambulisha na mwandishi na kurejesha nia yake ya kweli. Kwa hivyo kulingana

na Schleiermacher, nia ya mwandishi ilieleweka kimsingi katika maneno ya kisaikolojia.

Na tena tunasikia wakati mwingine tunasikia kitu kama hicho leo tunapoambiwa katika kozi au vitabu vya kiada kuhusu tafsiri ya Biblia kwamba mkalimani anapaswa kujaribu kujiweka katika nafasi ya mwandishi au kujaribu kujiweka katika nafasi ya mwandishi na kuelewa kile walichokuwa wakijaribu kuwasilisha. Ingawa wengi leo labda wangejitenga na mbinu ya Schleiermacher, haswa mbinu yake ya kisaikolojia zaidi ya kufichua nia ya mwandishi, wengi bado wangeona nia ya mwandishi kama hatua muhimu katika tafsiri. Na kwa kweli kwa muda fulani ilionekana kama lengo kuu la tafsiri.

Katika vitabu vingi vya aina ya hemenetiki na tafsiri nyingi za kibiblia, mahali fulani vitasema kwamba lengo ni hatimaye kupata maana ambayo mwandishi alikusudia. Maana sahihi ya maandishi ni maana ambayo mwandishi alikusudia kuwasilisha. Kwa mfano, haya ni mfululizo tu wa nukuu kutoka kwa vitabu vichache vya hemenetiki au tafsiri za kibiblia.

Sitamtaja mwandishi wa kitabu hicho, lakini nimechunguza baadhi yao ili kukupa ladha. Na nyingi kati ya hizi ni za hivi karibuni. Hizi si kazi za kale.

Mengi ya haya yote yameandikwa tangu au angalau kurekebishwa tangu mwaka wa 2000. Kwa mfano, kitabu kimoja cha kiada kinasema, mwandishi au mhariri alikusudia kuwasilisha ujumbe kwa hadhira maalum ili kutimiza kusudi fulani. Lengo letu ni kugundua maana hiyo ya maandishi katika maneno hayo.

Hilo ni kwa upande wa kile mwandishi anajaribu kuwasilisha kwa wasomaji katika muktadha fulani wa kihistoria. Au hapa kuna mwingine. Ufafanuzi ni jaribio la kusikia neno kama wapokeaji wa awali walivyopaswa kulisikia.

Ili kujua nia ya awali ya maneno ya Biblia ilikuwa nini. Inashangaza kwamba maelezo haya hayamtaji mwandishi, lakini tena, yanadhania kwamba kuna maana iliyokusudiwa katika maandishi ambayo mwandishi alikuwa akijaribu kuwasilisha ambayo ndiyo tunayopaswa kufuata na kurejesha. Hapa kuna nyingine.

La mwisho nitakalotoa ni kwamba maana ya maandishi ndiyo kile ambacho mwandishi alikusudia kusema kwa makusudi. Na tena, hii inawakilisha tu kile ambacho tafsiri kadhaa za kibiblia au vitabu vya kiada vya hermeneutiki vinapendekeza. Kwa hivyo maana sahihi ya maandishi, iwe maandishi ya Agano la Kale, au maandishi ya Agano Jipya, ndiyo maana ambayo mwandishi wa kibinadamu angekusudia kuwasiliana na kuwasilisha kwa wasomaji wa asili.

Kwa hivyo lengo la tafsiri basi ni kujaribu kufichua hili kupitia uchambuzi na utafiti wa maandishi. Mtu anajaribu kubaini kile mwandishi alikuwa anajaribu kufanya katika kutoa maandishi. Mwandishi alikuwa akijaribu kuwasilisha nini? Kwa hivyo lengo si kupata kile msomaji wa kisasa anachokiona kuhusu maandishi haya, lakini kihistoria, mwandishi wa kihistoria alijaribu kuwasilisha nini? Na katika vitabu vingi hivi vya kiada vya hermeneutical, kwa mbinu na sheria za matumizi, au kwa kutumia mbinu na sheria za tafsiri, mtu anaweza kufikia maana iliyokusudiwa.

Hiyo ndiyo maana ya mwandishi alikuwa akijaribu kuwasiliana na kunuia kuwasiliana. Lakini swali moja, nataka kuuliza maswali kadhaa. Na moja wapo ni, kwa nini nia ya mwandishi inachukuliwa kuwa muhimu? Kwa nini inaonekana kuwa lengo muhimu sana kufikia tafsiri? Na kisha pia upande wa pili, uliza swali, ni zipi baadhi ya pingamizi kwa nia ya mwandishi? Kwa nini baadhi wamepinga nia ya mwandishi kama lengo kuu la tafsiri? Na kisha hatimaye, tutajaribu kuunganisha mambo na kufikia hitimisho.

Je, nia ya mwandishi bado ni lengo halali katika tafsiri? Na tunafikiriaje kuhusu hilo? Kwanza kabisa, kwa nini nia ya mwandishi imeonekana kama lengo muhimu sana? Kwa nini msisitizo mkubwa juu ya nia ya mwandishi? Nimeorodhesha sababu kadhaa, na kunaweza kuwa na zingine. Lakini kwanza kabisa, ni ukweli kwamba maandishi yanaundwa na waandishi. Hata leo, waandishi huandika ili kuwasiliana.

Waandishi huandika kwa ujumla ili kuwasilisha jambo fulani, na huandika ili lieleweke. Na hivyo dhana ni kwamba waandishi wa Biblia, Agano Jipya la Kale kama tulivyo nalo, ni matokeo ya waandishi kujaribu kuwasilisha jambo ambalo linaweza kueleweka na wasomaji wake. Na kwa hivyo, ni lengo linalostahili na halali na muhimu kufichua nia ya mwandishi.

Kwa hivyo maandishi hayaonekani tu, na hayatoki tu. Na kwa kawaida, waandishi hawaandiki ili kuchanganya au kutoa taarifa zisizo sahihi, ingawa wanaweza kufanya hivyo kwa bahati mbaya. Au wakati mwingine unaweza kuwa na baadhi ya waandishi wakiandika kimakusudi ili kuchanganya na kutoa taarifa zisizo sahihi.

Lakini waandishi kwa ujumla huwasiliana ili waeleweke. Na kwa hivyo, lengo la tafsiri ni maana iliyokusudiwa na mwandishi. Sababu ya pili kwa nini baadhi ya watu huona nia ya mwandishi kuwa juhudi muhimu sana katika tafsiri ya kibiblia ni nia ya mwandishi ni kile kinachosuluhisha kati ya tafsiri zinazokinzana.

Kwa hivyo tafsiri sahihi ya maandishi ni ile ambayo mwandishi anakusudia kuwasilisha. Kwa hivyo kati ya maana zote zilizopendekezwa, haswa wakati maana zinazokinzana ni tafsiri inayolingana na nia ya mwandishi, ni tafsiri inayopendelewa. Nambari ya tatu, inayohusiana kidogo na hili, ni kwamba nia ya mwandishi ina msingi wa maana.

Yaani, maana si wazi. Maana si huru kwa wote. Lakini nia ya mwandishi ndiyo inayozuia tafsiri isiende kwa hasira, isigeuke kuwa huru kwa wote au inayokubalika kwa chochote.

Tafsiri ina kikomo cha kile ambacho mwandishi angeweza kumaanisha. Inategemea nia ya mwandishi. Kwa hivyo ninaposoma katika kitabu cha Ezekieli kuhusu vita vya Gogu na Magogu, ndivyo tunavyoelewa vita hivyo na maneno hayo lazima yategemee kile ambacho mwandishi alikuwa akikusudia kuwasilisha.

La nne ni nia ya mwandishi, na aina hii ya inahusiana na tafsiri kwa upana zaidi, lakini nia ya mwandishi katika tafsiri inaonekana kama msingi wa theolojia nzuri. Ili tafsiri sahihi ya maandishi iwe na msingi wa tafakari na uundaji wa kitheolojia. Kwa maneno mengine, theolojia inategemea ufafanuzi mzuri, ambao unategemea maana thabiti ya maandishi iliyo na msingi wa nia ya mwandishi.

Jambo la tano ni ukweli kwamba tunashughulika na maandiko yaliyovuviwa. Ikiwa maandiko ya Agano Jipya tuliyo nayo ni neno lililovuviwa la Mungu, basi ni muhimu kufichua maana ambayo waandishi walikusudia, mwandishi wa kibinadamu na mwandishi wa kimungu. Ikiwa hii ni mawasiliano ya Mungu kwa wanadamu, ikiwa hii ni neno lililovuviwa la Mungu, lazima kuwe na maana fulani, nia fulani katika maandishi ambayo naweza kupata na ninaweza kupona.

Kwa hivyo ukweli kwamba maandiko haya yamevuviwa unaonekana kupendekeza uhalali wa nia ya mwandishi kama lengo na ukweli kwamba nia ya mwandishi wa kibinadamu ndiyo njia pekee tuliyo nayo ya kufikia nia ya Mungu ya kuwasiliana nasi. Na hatimaye, inahusiana na ile ya kwanza, lakini hatimaye, hoja kinyume chake zinajishinda, wengine wangesema. Hiyo ni, zile ambazo zingesema kwamba mtu hawezi kujua nia ya mwandishi au kwamba nia ya mwandishi si lazima au haina maana zinakusudia makala na vitabu vyao kuhusu hili vieleweke.

Kwa hivyo kujaribu kubishana kwamba mtu hawezi kuelewa nia ya mwandishi kunadhania kwamba wengine wanaosoma makala yangu wataelewa nia yangu ya kuwasilisha hilo. Kwa hivyo kulingana na hilo, hitimisho ni kwamba lengo la tafsiri basi ni kurejesha maana iliyokusudiwa na mwandishi. Mwandishi alikuwa akijaribu kuwasiliana nini? Na kwa kawaida kupitia matumizi ya kanuni nzuri za tafsiri, kuangalia historia, muktadha mpana, maana ya maneno, n.k., katika kipindi hicho cha wakati, haya yote, na kile tunachoweza kujua kuhusu mwandishi na wasomaji wake, yote haya yatasaidia kufikia ujenzi mpya unaofaa wa nia ya mwandishi.

Lakini baada ya kusema haya, swali linalofuata la kujiuliza ni, kwa nini baadhi wamekataa nia ya mwandishi? Na je, nia ya mwandishi bado ni lengo halali la tafsiri? Tutaangalia maswali hayo katika kipindi kijacho.